

1958

Heikki Hakola:

Loppuun - Dron  
 Yleistatodelliset kertonut (n. 3-9)  
 poljintunst Tu- amintoon, jolen muu-  
 tuntu on spm kor- tittuon, jolen muu-  
 arinon joutos on tittuon. Niiden vidi  
 erittävien matkustusloma  
 mielestään tarpeesta. Oikeus myyjä  
 Markita ei- kysiden auto-  
 mita välttämättä on  
 Ym- se mita mitään  
 tutustuttu on mita  
 Skjl.  
 R  
 2  
 (W)

KERTOMUS OPINTOMATKASTA NORGES BANK IIN

15.2. - 14.4.1958.

Norges Bank`issa huomaa aivan samoja vaikeuksia kuin meilläkin Suomen Pankissa. Kaikkein pahinta siellä kuitenkin lienee tilanahtaus ja on kovasti harkittu lisärakennuksia jopa nykyisen pankkirakennuksen korottamistakin, mutta toistaiseksi ei ole vielä päädytty mihinkään lopulliseen ratkaisuun tässä asiassa. Seuraavassa esitän saamani tehtävän mukaisesti tekemiäni havaintoja Norges Bank`in eräiltä osastoilta sekä Norjan valuuttatuloista ja ulkomaisista lainoista.

#### Remburssiosasto.

Norges Bank`in remburssiosaston henkilömäärä on kovin pieni, vain 6 virkailijaa, mutta niinpä remburssienkin lukumäärä on alhainen, noin puolet meidän vastaavasta luvusta. Mutta heillä ei näkynyt olevan haluakaan hoitaa rembursseja, vaan pyrkimyksenä oli kokonaan päästä eroon niistä. Siellä esiintyy rembursseja etupäässä vain clearing-maiden kanssa. Lisäksi valtion laitokset saavat hoitaa remburssi-asiansa Norges Bank`issa, mutta jos joku yksityinen haluaa avata remburssin siellä, niin hänet ohjataan heti johonkin maan lukuisista liikepankeista. Tosin maaseudulla on vielä usealla Norges Bank`in 20:sta haarakonttorista yksityisiä remburssi-asiakkaita, mutta tämä on vain sen vuoksi, ettei kaikissa pienehköissä kaupungeissa ole päteviä liikepankkeja.

Koska nyt sekä remburssien että virkailijoiden lukumäärä on osastolla käynyt kovin vähäiseksi, niin on katsottu edulli-

semmäksi, että samat henkilöt hoitavat sekä tuonti- että vientiremburseja. Koska osasto työskentelee pankkirakennuksen toisessa kerroksessa ja toimisto on ensimmäisessä, niin täällä ei ole osaston puolesta ketään virkailijaa, jolle olisikin vaikea järjestää riittävästi työtä, koska joutuisi olemaan erillään muusta osastosta. Maksulaput ja muut mahdolliset asiapaperit toimitetaan asiakkaalle suoraan kassan välityksellä.

Useat Norges Bank`in remburseista olivat hyvin monimutkaisia ja vaikeita hoitaa, joten näkyy olevan yleistä, että kaikki sekavat remburssitapaukset kerääntyvät keskuspankkeihin, mikä on todettu meilläkin Suomen Pankissa. Mikäli tällaisesta erikoistapauksesta halutaan kysyä johtokunnan mielipidettä, niin tällöin kirjoitetaan lyhyt selostus remburssin eri vaiheista ja tämä toimitetaan johtokunnan nähtäväksi.

#### Kirjanpito-osasto.

Norges Bank`in kirjanpito-osasto siirtyi joulukuun 1 p:nä 1951 täydellisesti koneelliseen kirjanpitoon. Osastolla on 5 varsinaista kirjanpitokonetta, joista yhteen on kytketty £-laskukone. Näiden lisäksi siellä on kaksi ns. tarkistuskonetta, joiden avulla kaikki kirjanpidon tilit täsmätään. Toinen näistä koneista on siirtolappuja ja toinen varsinaisia kassalappuja varten.

Kaikki siirtolaput kerätään päivittäin folio-osastolle toimistossa, josta ne toimitetaan kirjanpito-osastolle edellä mainittuun tarkistuskoneeseen. Siinä kukin lappu lyödään omaan ryhmäkoneeseensa ja samalla laput lajitellaan tileittäin jokainen omaan tilinmukaiseen lokeroonsa. Tässä koneessa tulee lap-

puihin myös automaattisesti päiväys ja juokseva numero. Tästä koneesta annetaan seuraavana aamuna kaikki siirtolaput asianomaisille tilinhoitajille varsinaista kirjausta varten. Tämän tapahduttua täsmätään kaikki tilit tarkistuskoneen antamien tulosten kanssa.

Varsinaisten kassalappujen kulku eroaa jonkin verran edellä kerrotusta. Maksulaput viedään osastoilta suoraan kassakirjanpitäjälle kassa-tarkistuskoneeseen, joka sijaitsee toimistossa kassojen läheisyydessä ollen kuitenkin kirjanpito-osaston alainen. Kun on tarkistettu, että kone on lyönyt oikean summan liitteisiin, annetaan ne kassanhoitajalle yhdessä lipukkeen kera, jonka kone tekee automaattisesti. Tämän jälkeen kassanhoitaja suorittaa maksun asiakkaalle tai ottaa sen vastaan. Kassanhoitajat ottavat edellä mainittujen tarkistuskoneen antamien lipukkeiden avulla täsmäyksensä. Seuraavana päivänä tapahtuu sitten varsinainen kirjaus kirjanpito-osastolla ja täsmäys kassa-tarkistuskoneen kanssa.

#### Norjan valuuttatulot.

Tarkasteltaessa Norjan valuuttatuloja todetaan niiden olevan hyvin suuressa määrässä riippuvaisia yleisestä maailmanpoliittisesta tilanteesta. Valtaosanhan eli noin 35-40 % maan valuuttatuloista muodostavat rahtitulot, jotka ovat erittäin herkkiä maailmanpoliittisille heilahteluille. Tämä nähtiin erittäin selvästi Korean sodan aikana. Ennen sen puhkeamista Norjan valuuttatilanne oli melko heikossa asemassa, mutta alkanut sota auttoi tuntuvasti tilannetta tuoden maalle odottamatonta valuuttatuloa kohonneiden rahtimaksujen ja lisääntyneiden kuljetusten

ansiosta. Aivan samoin oli tilanne myös Suez'in selkkauksen aikana, jonka jälkeen vielä vuonna 1957 rahtimaksut olivat kovin korkealla ja tämän johdosta mainitusta vuodesta tuli Norjalle erittäin hyvä vuosi ollen ulkomaisessa maksutaseessa ylijäämää 50 milj. kruunua. Rahtitulot olivat kyseisenä vuonna 400 milj. kruunua edellistä vuotta suuremmat.

Tosin valuuttamenotkin ovat vastaavasti suuret, koska lisääntyneiden tavaraerien kuljettamiseksi tarvitaan yhä enemmän laivoja, joista suurin osa ainakin vielä rakennutetaan ulkomailla ja kotimaassakin rakennettaviin laivoihin tarvitaan huomattavassa määrässä ulkolaisia raaka-aineita. Aikaisemmin norjalaiset laivanveistäjät rakensivat vain pienempiä aluksia, mutta nyt ne ovat alkaneet rakentaa jopa 35 000 tonninkin suuruisia tankkilaivoja.

Norjan 4-vuotissuunnitelmassa ajaksi 1958-1961 on laskettu olevan tarpeellista hankkia lähes 3 000 000 bruttotonnia uusia laivoja ulkomailta ja kotimaassa aiotaan rakentaa samana aikana melkein 800 000 bruttotonnia ja tämä kaikki nielee ulkomaista valuuttaa noin 8 miljardin Norjan kruunun arvosta. Tämän jälkeen Norjan kauppalaivaston bruttovetomäärä tulee olemaan noin 12 000 000 bruttotonnia ollen huomattavasti suurempi muiden Pohjoismaiden yhteenlaskettua määrää. Koko laivastosta on yli puolet tankkilaivoja, joiden osuus on viime aikoina suuresti noussut syystä, että erikoisesti tankkirahdit ovat kohonneet edellä mainittujen sotien johdosta. Norjan nettorahtitulot ovat vuosittain kolmen miljardin kruunun paikkeilla, joten ne riittävät hyvin kattamaan yllä mainitun laivaston kasvun.

Rahtimarkkinat ovat tosin nykyään kovin hiljaiset ja osa Norjan kauppalaivastosta onkin nyt siirretty toistaiseksi pois käytöstä odottamaan parempia aikoja.

Norjan varsinaisista vientitavaroista voidaan mainita kolme huomattavaa pääryhmää, joista kukin muodostaa lähes neljänneksen vuosittaisista kokonaisvientituloista ilman rahtituloja eli suunnilleen 6 miljardista kruunusta. Ryhmät ovat:

- 1) Malmit ja metallit
- 2) Kala jalosteineen
- 3) Puunjalostusteollisuuden tuotteet

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvien metallien ja malmien, joista mainittakoon ennen kaikkea alumiini, rauta ja teräs sekä nikkeli, tuotanto on viime vuosina huomattavasti laajentunut ja niiden markkinointikin on ollut helppoa jatkuvasti nousseen kysynnän ansiosta. Tarkoitus on edelleenkin lisätä tuotantoa ja on käynnissä laajat tutkimukset uusien malmialueiden löytämiseksi. Esimerkiksi alumiinin tuotannon on laskettu parin vuoden kuluessa nousevan miltei kaksinkertaiseksi eli 175 000 tonniin, josta lasketaan saatavan ulkomaista valuuttaa 300 miljoonan Norjan kruunun arvosta. Norja tulee tällöin olemaan Euroopan suurin alumiinintuottaja. Koko tämän ryhmän vientitulot ovat vuodessa noin 1 400 milj. kruunua ollen eniten valuuttaa tuottava ryhmä.

Yksi maan vanhimmista vientitavaroista on kala, joka edelleenkin esittää huomattavaa osaa Norjan ulkomaankaupassa monine jalostettuine tuotteineen. Vuosittainen valuuttatulo 1 300 milj.

kruunun paikkeilla. Toisen maailmansodan jälkeen aina viime vuosiin saakka on ollut vaikeuksia saada riittävästi kalaa markkinoille ja tämän johdosta kalastuslaivastokin on kasvanut suureksi, josta osa joutuu olemaan nyt toimettona kysynnän laskiessa. Sillin ja muun jalostamattoman kalan kysyntä on kuitenkin jatkuvasti ollut hyvä varsinkin Neuvostoliiton ja muiden Itä-Euroopan maiden taholta. Valtion myöntämien lainojen avulla on rakennettu lukuisia kalanjalostustehtaita ja parannettu kalastuslaivastoa. Mainitut lainat hoidetaan Norges Bank`issa.

Puunjalostusteollisuuden tuotteiden vienti on kohonnut viime vuosina melkoisesti. Kysyntäkin on ollut hyvä. Tämän ryhmän kokonaisvienti on vuoden aikana 1 200 milj. kruunua. Tästä määrästä on selluloosan osuus 330 milj. kruunua vastaten tavarassa 270 000 tonnia sekä pahvin, paperin ja kartongin osuus 550 milj. kruunua.

Vielä on mainittava eräs melkoinen vientitavara nim. kemikaalit, jonka ryhmän viennissä on myös ollut huomattavaa nousua tuottaen nykyään 9 % kokonaisvientituloista aikaisempien vuosien 5-6 % asemasta.

Luulisi Norjan turistitulojen olevan suuret, mutta ne eivät vastaa edes norjalaisten vastaavia valuuttamenoja ulkomaille. Esimerkiksi vuonna 1957 valuuttatulot turistiliikenteestä olivat 255 miljoonaa kruunua menojen ollessa 325 miljoonaa kruunua.

Kaikkien edellämainittujen ryhmien teollisuus ja yleensä vientiteollisuus on noussut suuresti viimeisten kymmenen

vuoden aikana. Monet uusista teollisuuslaitoksista on rakennettu ulkomaisen pääoman avulla, mikä on katsottu välttämättömäksi kotimaisen pääoman puuttuessa. Erikoisesti ruotsalaiset, englantilaiset ja amerikkalaiset yhtymät ovat toimineet rahoittajina. Edellä olemme jo todenneet kaikkien vieniartikkeleiden kysynnän olleen kovin hyvän, mutta tulevaisuuden näkymät eivät näytä yhtä valoisilta yleisen lamakauden uhatessa.

Norjan kokonaisviennistä menee nykyään kolme neljäsosaa Eurooppaan. Ensimmäisellä sijalla on Englanti, jonne viedään 16 % koko viennistä. Länsi-Saksa on toiseksi suurimpana prosenttiluvun ollessa 11. Ruotsin osuus on 9 %.

#### Ulkomaiset lainat.

Norja tarvitsee paljon ulkomaisia lainoja ja varsinkin lyhytaikaiset lainat ovat hyvin tarpeellisia, koska valuuttatulot saattavat eri vuosina heilahdella hyvinkin paljon ja ne eivät riitä kattamaan koko tuontia.

Huomattavan osan Norjan ulkomaisista lainoista muodostavat laivanvarustajain suoraan ulkomaisilta laivanrakentajilta hankkimat luotot uusien laivojen rakentamiseksi Norjan yhä suurenevaan kauppalaivastoon. Tavallisimmin norjalaiset laivanvarustajat järjestävät nämä luottonsa siten, että rakennusaika on kokonaan maksuvapaa ja vasta toimituksen tapahduttua aletaan lyhentää luottoa siten, että laivan nettotulot kattavat korot ja lyhennykset. Lasketaan yleensä kestävän vähintään 5 vuotta, jotta laiva saadaan täten kokonaan maksetuksi. Useimmat näistä laivaluotoista saadaan Ruotsista, Ame-



rikasta, Englannista ja Saksasta.

Norjan pitkäaikaisista julkisista lainoista voidaan mainita kolme Kansainväliseltä Jälleenrakennuspankilta vuosina 1954, 1955 ja 1956 saatua lainaa kukin suuruudeltaan 25 miljoonaa dollaria, joista jokaisen laina-aika on 20 vuotta. Kaksi ensimmäistä lainaa on kokonaisuudessaan käytetty kauppalaivaston laajentamiseksi. Kolmas laina on tarkoitettu etupäässä Tokke'n sähkövoimalaitoksen rakentamiseksi. Tämä laina ei ole vielä kokonaan tullut käytetyksi. Kyseisen laitoksen koko kustannusarvio on noin 70 miljoonaa dollaria. Nyt on myös suunnitteilla neljäs laina Kansainväliseltä Jälleenrakennuspankilta, mutta sitä ei liene vielä lopullisesti hyväksytty.

Norja on jäsenenä Euroopan maksuliitossa, josta maalla on suuret luotonsaantimahdollisuudet. Norjan nettovelka olikin sinne esimerkiksi vuoden 1957 päättyessä 546 miljoonaa Norjan kruunua.

Vielä ansaitsee maininnan eräs uusi lainamuoto, jossa periaatteena on, että lainanantaja saa antamansa lainan takaisin tavarassa sitten, kun lainan saanut tuotantolaitos on valmistunut. Tällaisista on huomattavin Nea-voimalaitoksen rakentaminen Pohjois-Norjaan. Tarvittava laina siihen on saatu Ruotsista, joka maksetaan korkoineen takaisin antamalla voimalaitoksen valmistuttua Ruotsille 15 vuoden aikana vuosittain sähkövirtaa 330 miljoonaa kWh.

Kuluvan vuoden ulkomaisen lainantarpeen on laskettu nousevan Norjassa noin 1 400 miljoonaan kruunuun. Tästä määrästä

odotetaan edellä mainittujen laivanvarustajain hankkimien luottojen osuuden muodostuvan 450 miljoonaksi kruunuksi. Eräät pienet jo saadut lainat, kuten esimerkiksi aikaisemmin mainitut Nea`n ja Tokke`n lainat tekevät yhteensä lähes 200 miljoonaa kruunua. Täten on vielä 750 miljoonan kruunun osalta ohjelma avoin, mutta josta määrästä suurin osa katettaneen Euroopan maksuliitosta saatavalla luotolla, valtion ja yksityisten hankkimilla lainoilla sekä mahdollisesti käyttämällä valuuttavarantoa. On myös mahdollista saada luottoa Kansainväliseltä Valuuttarahastolta, jossa Norjan osuus on 50 miljoonaa dollaria.

Vielä on mainittava siitä vieraanvaraisuudesta ja ystävällisyydestä, jota norjalainen isäntäväki osoitti koko matkan ajan sekä minulle että kummallekin pohjoismaalaiselle kolleegalleni. Erikoisesti on mieleen jäävä Norges Bank`in tarjoama matka Oslostä halki lumisten vuorien erittäin kauniiseen Bergen`iin sekä paluumatka Geilo`n talviurheilukeskuksessa muutamaksi päiväksi poiketen takaisin Osloon.

Lopuksi haluan lausua parhaat kiitokseni Suomen Pankin Johtokunnalle minulle suodusta opintomatkastä Norges Bank`iin.

Helsingissä, toukokuun 8 p:nä 1958.

*Heikki Pakola*